

TONSÄTTAREN

Nr 2 | 2010 FÖRENINGEN SVENSKA TONSÄTTARE

Politik och musik åt folket

Musik på nätet
– stöld eller spridning?

Nyskrivet drömspel
i slottsmiljö

Våren kommer med nytt

Anna Hedelius
redaktör

LIKA NY SOM VÅREN är den röda tråden i detta nummer av Tonsättaren, en tidning som med iver låter taktpinnen slå för ny musik.

Musiktillgången på nätet är här för att stanna. Kulturskaparna heter nätverket som vill ta vara på och bringa reda i nätets distributionskanaler i stället för att reaktionärt ringa efter nätpolisen. Att nätet kan vara ett utmärkt sätt att sprida ny musik är inte minst många konstmusiktonsättare medvetna om.

Festivaler är en annan lika förträfflig möjlighet till spridning som god chans för tonsättare att möta ny publik och vice versa. En ny vår för landets festivaler blir det förhoppningsvis i och med utredningen *I samspel med musiklivet*, som vill stärka festivaler som arrangörsform.

I vår artikelserie Återvinning i kulturbranschen bjuder vi på ett färskt skådespel, där vårfåglar

kvittrar om nya satsningar på dramatikkens område.

Allt detta i nya Tonsättaren, en tidning som vi hoppas känns lika fräsch i formen som den musik vi vill sprida! Förutom de längre artiklarna lanserar vi några helt nya avdelningar – vi blickar ut i världen under rubriken »Lurarna mot omvärlden« och in i angränsande konstvärldar i »Gränslöst skapande«. I »Uruppförandet« presenterar vi en tonsättare, som berättar om sitt nya verk. Kalendariet har fått ny plats inne i tidningen och på baksidan ger vi plats för kuriosa kring förhållandevis nya instrument.

Alldeles ny är också FST:s ordförande Martin Q Larsson, som vi välkomnar här nedan.

Ett varmt tack vill jag i samband med detta rikta till Sten Melin, som jag har haft nöjet att arbeta med under mitt första år som redaktör för Tonsättaren!

Sten avgår nu efter tio år på ordförandeposten.

Välkommen Martin Q Larsson, ny ordförande för FST!

Martin Q Larsson
tillträdande
ordförande

Vem är du?

– Frilansande tonsättare sedan femton år, tvåbarnspappa och busschaufför.

Vilka tonsättarfrågor brinner du för?

– Bättre betalt för tonsättare, så att de kan klara sin försörjning utan att, som jag har gjort, köra buss. I dag ger en orkesterbeställning i bästa fall en månadslön på 13 000 kronor för den som arbetar fort.

Hur kommer du att arbeta?

– I tätt samarbete med styrelsen och dess arbetsgrupper. Under våren ska FST lämna remissvar på utredningarna *I samspel med musiklivet* och *Spela samman*. Dessutom är det valår, vilket gör att vi har utmärkta möjligheter att påverka. Vi ska inte glömma gamla traditioner, men vi måste också tänka nytt.

Kommer du att fortsätta skriva egen musik?

– Tyvärr kommer jag att ha lite tid, men jag ska vika en dag varannan vecka till komponerande. Bland annat skriver jag ett verk för Stockholms saxofonkvartett.

Andra uppdrag vid sidan om ordförandeskapet?

– Jag avsäger mig i stort sett allt annat, men två uppdrag brinner jag starkt för. Det ena är mitt projektledarskap för New Music Incubator, ett återkommande läger för brittiska och svenska musiker och tonsättare, som skriver musik tillsammans. Det andra är PhylInUQ, en nystartad improvisationsensemble, där jag ingår. Genom dessa uppdrag har jag kvar en fot i det konkreta musiklivet och riskerar inte att bara bli byråkrat!

TONSÄTTAREN

fst

FÖRENINGEN SVENSKA TONSÄTTARE

Tidningen Tonsättaren ges ut av Föreningen svenska tonsättare och kommer ut med fyra nummer per år. Tidskriften är gratis. Vill du börja prenumerera, sluta prenumerera eller annonsera, vänd dig till nedanstående adress och telefon eller till kansli@fst.se. Lyssna till ny musik på www.composersradio.com • adress: FST, Box 273 27, 102 54 STOCKHOLM • telefon: 08-783 95 90 • fax: 08-783 95 40 • hemsida: www.fst.se • ansvarig utgivare: Sten Melin • sten.melin@fst.se • redaktör: Anna Hedelius • tonsattaren@fst.se • formgivning: Adam Herlitz • omslag: Staffan Mossenmark, konstnärlig ledare för GAS • omslagsfoto: Anna Hedelius • tryck: Grafiska Punkten • 0470-700 700

Sten Melin
ordförande

V

Vem älskar den fria tankens luftrum?
Vem älskar den som går emot strömmen?
Vem älskar en levande konstnär?

Varför hata den som ger dig något att tänka på?
Varför hata den som skänker dig skönhet?
Varför hata det du inte omedelbart förstår?

Vad gör det att du dagdrömmer på konserten?
Vad gör det att du inte vet svaret direkt?
Vad gör det att det inte finns någon fråga?

Är det farligt att njuta av konsten?
Är det farligt att lockas av litteraturen?
Är det farligt att hänge sig åt musiken?

Varför är vi inte stolta över vårt rika kulturliv?
Varför gör vi inte allt för att slå världen med
häpnad med vårt rika kulturliv?
Varför tillåter vi att det förs en konstnärsfientlig
kulturpolitik?

Västgöotalagen svar är tydligt: lekare ligge ogill.
Kulturdepartementets svar är tydligt: konstnärer
är överkompenserade och lata.

Rösta för ett mer spännande, kreativare,
nyfknare och bejakande kulturellt Sverige i
höstens val.

Sten Melin, ordförande

STYRELSENYTT

Nya medlemmar i FST:s styrelse är Paula af
Malmberg Ward och Mattias Svensson.
Chrichan Larson sitter kvar som vice
ordförande. Jonas Forssell, Ida Lundén,
Erik Peters och Paulina Sundin sitter kvar
som ledamöter. Anders Hultqvist avgår.

STIFTELSEN SALTÖ

utlyser

JÄRNÅKERSTIPENDIET 2010

Ett tonsättarstipendium om 100 000 kr för kammar-
musik. Läs alla detaljer på någon av följande hemsidor:
www.fst.se eller www.musakad.se

Det ska bli lättare för festivaler att få ekonomiskt stöd från staten om utredningen *I samspel med musiklivet* klubbas igenom. Staffan Mossenmark tycker att festivaler är ett utmärkt sätt att nå ut med musik och brinnande budskap på bred front.

Festival i samspel med nuet

TEXT OCH FOTO • Anna Hedelius

STAFFAN Mossenmark är konstnärlig ledare för Göteborg Art Sounds (GAS), Sveriges i dag största festival för nutida konstmusik. GAS arrangeras vartannat år och får i år 1,5 miljoner kronor från Rikskonserter. Vi ses på en Kinakrog ett stenkast från Järntorget i Göteborg – platsen som i år har blivit festivalens hjärta. Staffan Mossenmark äter grönsaks-soppa till sin Falcon och förklarar festivaltemat Burning.

– Det är dags att göra festivalen politisk. Det är för lite engagemang.

Årets GAS, den sjätte i ordningen, handlar alltså om brinnande engagemang och om att placera konsten i samtiden. Under fem dagar i maj presenteras ett femtiotal konserter, föreläsningar, filmvisningar, installationer och diskussioner på platser som Pusterviksteatern, Hagateatern, Nefertiti, Atalante, i Folkteaterns foajé och Feskekörka.

– GAS har genomgått en transformation från 1999 fram till i dag, konstaterar Staffan Mossenmark. I år är det väldigt lite kammarmusik, den sorts musik som FST-medlemmar i traditionell bemärkelse jobbar med. Däremot matchar vi den yngre tonsättarskaran, de som jobbar med elektronika, ljudkonst, videosituationer och visuella material.

Mer än musik

GAS är alltså inte bara musik. Staffan Mossenmark och programkollegan Staffan Svensson vill nå ut till andra än den »sekt av notnördar« som vanligtvis besöker konstmusikfestivaler och har därför initierat ett samarbete med ABF.

– De har bra kvalitativa seminarierier. Via dem hittade vi det politiska materialet och diskussionerna. Många konstbiennaler har arbetat så i tjuo år, men inom musikvärlden

har vi slagit oss fria från ansvar.

Teman som globalism, »Vem äger staden?«, demokrati och aktivism står på programmet och mellan akterna i de regelrätta konserterna kommer det att dyka upp folk med brinnande budskap, bland annat från Världskulturmuseet och HBT-festivalen.

– För oss är det viktigt att festivalen är något mer än en estetisk, kosmetisk historia.

”Det är viktigt att vem som helst kan nås av konst, inte bara de som läser rätt tidning.”

STAFFAN MOSSENMARK

Bland fiskar och badare

Fokus ligger på att ge GAS en samhällsplattform och samtidsförankring via det aktiva ställningstagandet. Det är

Staffan Mossenmark är konstnärlig ledare för GAS, som äger rum kring Järntorget i Göteborg 5-9 maj

ett medvetet val att förlägga festivalområdet till omgivningarna kring Järntorget, där det rör sig många unga.

– Vi vill nå en ny publik. Därför har vi en stor konsert i Feskekörka med mängder av artister som spelar medan det säljs fisk. Världsstjärnan William Basinski spelar i Hagabadet medan folk gymmar och badar. Vi ska också ha satelliter ute på torg och restauranger. På så vis kommer vi ur de slutna rummen och gör festivalen till en demokratisk situation, där folk erbjuds något, som de kan gå ifrån eller stanna i.

Staffan Mossenmark ser det som ett statement att konsten interagerar med en aktuell debatt.

– Det är viktigt att vem som helst kan nås av konst, inte bara de som läser rätt tidning. Därför har vi billiga biljettpriser och festivalpass. GAS är inte bara för en akademisk, vit småborgerlig publik.

I I samspel med musiklivet anses musikfestivaler som viktiga för att de kan driva på utvecklingen inom institutionerna. Tror du på det?

– Under tidigare festivaler har vi arbetat med Göteborgs symfoniker och Operan. I år har vi ett samarbete med Konstnärliga fakulteten vid universitetet. Det är möjligt att de tar intryck, men framför allt tycker jag att vi ska vara ett alternativ till institutionerna. Vi omfattar mycket annat än partiturmusik. Bland uppåt 40–50 konserter finns egentligen bara två-tre kammarensembler. Nästan alla akter är internationella.

Får ni gehör från statligt håll?

– I år får vi för första gången stöd från Rikskonserter. Från början fick vi pengar från Framtidens kultur, men det blev sedan en ekonomisk uppförbacke fram till år 2007. Nu däremot är både Göteborgs stad och Västra Götalandsregionen mycket mer positiva och ger oss hintar om att vi ska få ett kontinuerligt stöd. Det är helt tydligt att det är ett skifte på gång. Det handlar väl delvis om att vi i dag är den enda festival i Sverige som har ett internationellt utbud ■

FESTIVALER

Festivaler är viktiga och bör stödjas som arrangörsform – det slås fast i *I samspel med musiklivet*, vinterns utredning om en ny nationell musikplattform. Några av de framhållna fördelarna med musikfestivaler är:

- att de möjliggör internationella kontakter som kan leda till utlandsturnéer och ökade möjligheter för svenska musiker att nå ut i omvärlden.
- att musik kan nå en bred och ny publik samt att musiker, tonsättare, sångare och andra kan få tillfällen till konstnärligt utvecklande möten – både nationellt och internationellt.
- att smala musikaliska uttryck som ännu inte hittat sin plats i musiklivet och på institutionerna lyfts fram, vilket kan driva på utvecklingen inom institutionerna.

Andra nutida musikfestivaler:

Kalv

Svenljunga, 13–15 augusti 2010

Ultima – Nordeuropas största samtidsmusikfestival, Oslo, 8–18 september 2010

Nordiska musikdagar äger i år rum i Köpenhamn, 8–11 september 2010

Östersjöfestivalen, nyskrivet och dåtida, Stockholm, 22 augusti – 2 september 2010

Länkar:

GAS – www.gas-festival.com

Kalv – www.kalvfestival.se

Ultima – www.ultima.no

Nordiska musikdagar – www.nordicmusicdays2010.org

I samspel med musiklivet som pdf finns på

www.sweden.gov.se

Dagens svenska konstmusik är överkurs för Sveriges statligt understödda orkestrar – det har vi konstaterat i vår artikelserie Återvinning i kulturbranschen. Är intresset för att spegla samtiden större inom andra kulturyttringar? Finns det rentav något för konstmusikscenen att lära genom att snegla på andra konstarenor?

När vi bad journalisten och teaterkritikern Maina Arvas ta ett grepp om Teatersveriges inställning till samtidsdramatik svarade hon med en pjäs. Nyskriven så klart!

Nyskrivet!

– ett drömspel i tre akter om jakten på samtidsdramatiken

av Maina Arvas

AKT 1

Den röda sammetsridån går upp. Eftermiddag på slottet. KUNGEN och PRINSESSAN på varsin tron, i puffbyxor och krona respektive sidenklänning och guldlockar. I bakgrunden gråvita byster av de grekiska tragöderna, guldramar med porträtt av William Shakespeare, Anton Tjechov, August Strindberg, Henrik Ibsen...

PRINSESSAN

Varför spelas klassiker så ofta på teaterscenerna?

KUNGEN

(Tittar rakt fram, gäspar) Vad menar du? För att de är klassiker, så klart. De är bra. Det hörs väl på namnet, de är vad de heter.

Tystnad. En klocka tickar.

PRINSESSAN

Eller så tror vi att de är klassiker bara för att de spelas så ofta.

KUNGEN

Förstår inte vad du pratar om.

DROTTNINGEN kommer hastigt in från vänster. Släpet fladdrar.

DROTTNINGEN

(Med båda händernas fingrar instoppade i små fingerdockor, som hon viftar med och låtsas att de uttalar olika repliker) Dammigt! Mossigt! Klassikerna måste moderniseras! Bearbetas, nytolkas! Om de ska ha någon samtidsrelevans!

KUNGEN

(Lite yrvaket) Nej ... klassiker ska göras tidstroget. *(Säkrare på sin sak)* Varför formpressa och samtidsfärga sönder allting bara för sakens skull?

KUNGEN och DROTTNINGEN börjar bråka och skriker i mun på varandra tills PRINSESSAN avbryter dem.

PRINSESSAN

Nyskrivet! *(De andra stirrar på henne)* Nyskrivet, sa jag! Sluta tjafsa om era klassiker. Ni är lika mossiga båda två. Tidstrogen samtidsrelevans får vi ju bara i nyskriven dramatik. Jag vill se teater om samtiden, den som pågår nu!

KUNGEN kliar sig i skägget.

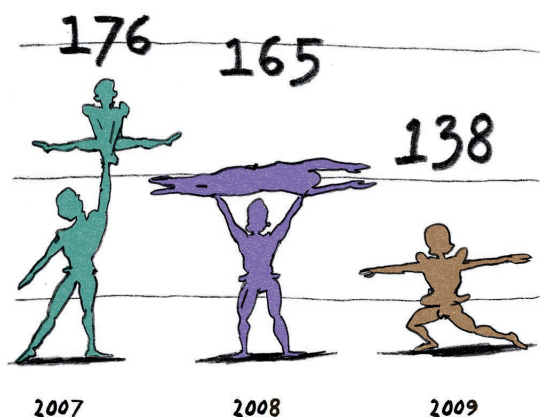
AKT 2

PAGEN kommer in med en silverbricka. Ett brev? Nej, det är ett nummer av tidningen Akt. PAGEN bläddrar, och börjar läsa högt med entonig röst. Under tiden sänker sig mörkret över scenen och ett dovt muller hörs i bakgrunden.

PAGEN

»Antalet teaterproduktioner i Sverige har minskat mellan åren 2008 och 2009, framför allt är det mindre originaldramatik på våra svenska scener. Antalet urpremiärer har markant minskat. (...) Dansen däremot har ökat, medan musikteatern minskat. Antalet verk av kvinnliga författare/dramatiker har också minskat på våra svenska scener.«

Medan PAGEN läser börjar det röra sig i mörkret: en dyster procession med ett stort antal skådespelare i kroppsstrumpor lösgör sig ur skuggorna. De formar tillsammans akrobatiska figurer med sina kroppar, som går att avläsa som staplar i diagram. 2007: 176, 2008: 165, 2009: 138 ...

PRINSESSAN

Okej, jag fattar poängen. Jag har läst om det där. (Viftar med »På spaning efter jämställdhet del 2«) Det var 138 urpremiärer av svensk dramatik på svenska scener under 2009 – jämfört med till exempel 176 under 2007. Katastrof. Men det var

också färre teaterproduktioner totalt (375 mot 404). Och 36,8 procent nyskrivet på teatrarna är ändå bättre än hur det verkar vara på konserthusen. (Talar till publiken) Ni har väl hört om alla de där döda farbröderna som spelas av svenska orkestrar?

Hon vänder sig mot KUNGEN, DROTTNINGEN, PAGEN och alla människorna i kroppsstrumpor.

PRINSESSAN

Hörni, deppa inte ihop nu. Vi får väl göra något åt saken. Häng med! Vi behöver luft, vi går ut ur det här unkna slottet och tittar på vad som händer där ute.

AKT 3

Den stora vridscenen börjar knakande röra sig. Slottssalen snurras sakta runt och andra sidan av kulisserna visas slottets utsida. Porten öppnas och hela slottsgänget kliver ut i ljuset. Stadssiluett. Gröna träd. Fågelkvitter hörs och mängder av färgglada fåglar flyger omkring på scenen.

FÅGEL 1

Ny text! Ny text!

PRINSESSAN

Hej, vem är du?

FÅGEL 1

Ny text! Jag är ett årligt återkommande projekt för insamling av nyskriven text för scen. Målet är att underlätta för nyskriven text att nå ut, inte bara till publik utan framför allt till aktiva, hungriga, nyfikna scenkultursproducenter.

FÅGEL 2

Kviddevitt, jag heter Dramalabbet. Jag arbetar för att utveckla och föra fram den nya unga dramatiken. Sedan starten 1998 har jag haft 35 urpremiärer och 60 publika uppläsningar! Jag har haft och har massor av likasinnade vänner i projekt som Öl, vin och massa manus på Teater Scenario, Barnteaterakademien på Angereds Teater och Nya pjäser – Nya världar på Gottsunda Dans & Teater.

FÅGEL 3

Hello, jag heter Royal Court Theatre och kommer från London, men jag har låtit svenska teatrar inspireras av mitt sätt att jobba med att skapa förutsättningar för ny dramatik. Till exempel Elverket, Dramatens före detta scen för nyskrivet.

FÅGEL 4

Jag ser till att nyskrivna svenska teaterproduktioner väljs ut och visas på Stora scenen på Dramaten och i SVT. Jag heter Puls på Sverige och är Dramatens och SVT:s biennal för nyskriven svensk dramatik.

FÅGEL 5

Koko, communityteater heter jag. Jag är ett begrepp på något som väl egentligen funnits länge, men som gör att man kan sätta ett nytt ord på när teatrar uppmärksammar det som händer människor precis omkring dem, på platsen. Vilket leder till ny samtidsangelägen dramatik. Exempel är Botkyrka Community Theatre eller Länsteatern i Örebros projekt 14*teater. Man kan också kalla mig grannskapsteater eller platsteater.

FÅGEL 6

Dramatiska institutet här. Jag utbildar dramatiker, den sortens författare som kan känna lockelse i att deras text »går vidare«, att andra människor kommer att rådbråka, vantolka och kärleksfullt misshandla den.

FÅGEL 7

Alfhild heter jag! Alfildpriset. Jag vill stimulera dramatik som synliggör ett kvinnligt perspektiv. Jag är även en pjäsbeställning från Riksteatern. Mirja Unge och Sara Stridsberg har fått mig och 2010 kommer ytterligare en kvinnlig samtida dramatiker att få ta emot mig – och en pjäsbeställning!

FÅGEL 8

Jag är konstnärlig ledare för Göteborgs stadsteater. Vad gör man för investeringar på teatrar? Man kan investera i lampor och ljusbord i all evighet. Men hur investerar vi i själva teatern? Då är ju texten ett jättebra sätt att börja. Att beställa, att ge plats och uppmärksamhet åt det nyskrivna.

FÅGEL 9

Jag är chef för frigruppen Galeasen. För oss är det en tradition att presentera nya dramatiker. Det är jättebra att det är fler som vågar, då blir också motståndet från publiken mindre. Det finns alltid en trogen teaterpublik, de redan frälsta kommer även till de nyskrivna pjäserna, men det är jättesvårt att nå ut till en ny publik.

FÅGEL 10

Pip pip. Jag heter Jonas Hassen Khemiri. Jag har skrivit pjäser som har gett nyskriven svensk dramatik ökad status och visat att den faktiskt kan slå stort, även utomlands. Kioskvältare med konstnärlig höjd, helt enkelt. Jag kallas också Hamadi Khemiri. Och Malin Axelsson. Och Lisa Langseth. Eller Mattias Andersson, Sofia Fredén, Lucas Svensson, Martina Montelius, Christina Ouzounidis ... (Flyger vidare, uppräknandes namn på svenska dramatiker.)

Fågelkvittret växer till en symfoni. FÅGLARNA, PRINSESSAN, KUNGEN, DROTTNINGEN, PAGEN och alla människorna i kroppsstrumpor dansar, tillsammans med skulpturerna av de gamla grekerna och porträtten av klassikerförfattarna, och det regnar konfetti över scenen. Så börjar scenografin förändras. Kulisserna rullas ut åt sidorna och visar en platt vit fond, hela jätteensemblen och all rekvisita dras mot fonden och blir mindre och mindre – försvinner till små svarta tecken mot det vita – och den förvirrade publiken inser att hela scenen egentligen är en ... tidningssida. Ur tidningen Tonsättaren. Ridå.

KÄLLOR

I akt 2 citeras ur Teaterförbundets tidning *Akt* nr 1 2010 och refereras till Scendatabasens publikation *På spaning efter jämställdhet del 2*. För akt 3 har information inhämtats på teatrars och organisationers respektive webbplatser, och de två teaterchefscitaten (8 och 9) är hämtade ur intervjuer i artiklarna »Takanen satsar på nyskrivet« i Teatertidningen nr 2–3/2008 respektive »Teatrar satsar på samtidsdramatik« i Piteåtidningen/TT Spektra 21 januari 2010.

Den 10 mars i år lanserades det nystartade nätverket Kulturskaparna. 25 organisationer, däribland Föreningen svenska tonsättare, ska med gemensamma krafter försöka lösa upphovsrättsproblemen på internet.

KREATIV NÄTHÄRVA I FÖRVANDLING

TEXT • Ditte Hammar

KULTURSKAPARNAS talesperson Alfons Karabuda är till vardags ordförande för Skap, Svenska kompositörer av populärmusik. Han är nöjd med det stora intresset, även om responsen till en början var blandad. På bland annat bloggar och SVT:s debattsida kritiserades initiativet.

– Endel såg tyvärr Kulturskaparna som ett direkt hot, berättar han. De gick igång på vårt namn och uppfattade det som att ingen annan fick vara kulturskapare, vilket naturligtvis inte var tanken.

Men på det stora hela tycker Alfons Karabuda att gensvaret har varit positivt.

– Vi är inte låsta av något politiskt

parti eller någon intressegrupp och har därför ingen dold agenda, vilket många uppskattar. Vårt mål är helt enkelt att garantera ett rikt kulturliv i framtiden.

Samma dag som Kulturskaparna lanserades hölls också en konferens om upphovsrätten, Creators Conference. En av deltagarna var tonsättaren Ida Lundén.

– Det var stor uppslutning, berättar hon. Vi kanske inte kom fram till lösningen på all världens problem, men det uppstod många intressanta samtal.

Ida Lundén uppskattar Kulturskaparnas initiativ.

– Det är särskilt positivt att de har gått ut i en så försonlig anda. De vill hitta lösningar, inte straffa människor.

Svenskar vill betala

I samband med lanseringen presente-

rades en Sifo-undersökning som visade att åtta av tio svenskar anser att upphovsrätten ska gälla även på internet.

– Många olika parter är beredda att diskutera framtida lösningar, de inser att vi måste samarbeta, berättar Alfons Karabuda.

Diskussionen har hittills ofta handlat om illegal nedladdning av popmusik och film. Inte lika mycket har sagts om tonsättare och konstmusik.

– Jag vet att situationen är lite annorlunda där, säger Alfons Karabuda, som också är ordförande i Ecsa, den gemensamma europeiska lobbyorganisationen för kompositörer och tonsättare.

– Ofta är det beställningen och framförandet tonsättaren får betalt för, säger han. Då kan det vara bra om

Ida Lundén är positiv till spridning av musik på nätet.

musiken har möjlighet att spridas på ett enkelt sätt. Den som vill lämna sin musik vidare gratis ska få göra det.

Inom Stim har ju till exempel Skap och FST skapat möjligheten till så kallade »creative commons«. Men ingen får lämna ut andras musik.

Rätt sorts spridning

Alfons Karabuda tror att det kommer att behövas olika betalningsmodeller för olika genrer och att det viktigaste för tonsättare ofta är att få behålla sin ideella rätt.

– När du kämpat och arbetat så länge med ditt verk är det inte självklart att vem som helst ska få använda det i vilket sammanhang som helst.

Det resonemanget stämmer in på

Ida Lundén.

– För mig handlar upphovsrätt mest om i vilka sammanhang min

” Jag vill hellre att min musik spelas än att jag nödvändigtvis måste få in 200 kronor.

IDA LUNDÉN

musik spelas. Som tonsättare av experimentell elektronisk konstmusik är det ändå inga stora pengar och ingen stor publik att tala om.

Ida Lundén har mött många olika förhållningssätt bland sina kollegor.

– En del är superrigida och vill inte ge ut något, berättar hon. Men jag har

också vänner som lägger ut alla sina noter på nätet.

Själv är Ida Lundén lite »mittemellan«.

– Jag lägger inte ut mina noter, men om någon hör av sig kan jag mejla pdf-er. Jag vill hellre att min musik spelas än att jag nödvändigtvis måste få in 200 kronor.

En fråga om pengar

Fildelningsdebatten har genom åren stundtals varit mycket hätsk. Ena sidan har talat om stöld och den andra om övervakningssamhälle. För några somrar sen satt Ida Lundén och läste på ordentligt om fildelning.

– Jag försökte komma fram till vad jag skulle tycka, men jag lyckades inte, berättar hon. Jag laddar i alla fall inte ner musik själv; det skulle jag inte kunna göra med hedern i behåll.

” När du kämpat och arbetat så länge med ditt verk är det inte självklart att vem som helst ska få använda det i vilket sammanhang som helst.

ALFONS KARABUDA

Ida Lundén berättar om ett kanske ännu större problem, utvecklingen av en gratiskultur också utanför internet.

– Det gäller även inom livescenen, säger hon. Många arrangörer förväntar sig att man ska spela gratis idag. Gagenivån har också legat still i flera år. Det har blivit en ny attityd.

Så hur ska kulturskapare då kunna börja ta betalt för sina verk på nätet? Frågan väntar fortfarande på sin lösning. Ett förslag är att det ska hanteras via internetleverantörerna. Det är deras tjänster som möjliggör för människor att ladda ner upphovsrättskyddat material. Här har Kulturskaparna fått igång en dialog. Företrädare för Tele2 och Bahnhof AB fanns med på Creators Conference.

– Jag pratade med dem redan 10 mars och det finns absolut ett intresse av att samarbeta, säger Alfons Karabuda. Det viktiga är att vi måste ge förutsättningar för alla inblandade att tjäna på samarbetet, konstnärligt eller ekonomiskt.

Många idéer

Det finns också andra tänkbara modeller. Ida Lundén berättar att det

Alfons Karabuda var med i diskussionerna på Creators Conference.

FOTO: ERHAN GÖNER

»hetaste« ordet på Creators Conference var Spotify, tjänsten som tillhandahåller lyssning av streamad musik på nätet. Med hjälp av intäkter från reklam och prenumerationer betalar Spotify en avgift till Stim för varje streaming. Ida Lundén hoppas att det kommer andra liknande tjänster i framtiden, så att det inte bara blir en enda aktör.

Ett annat förslag är att utvidga

privatkopieringsersättningen, eller »kassettersättningen«, där en andel av inköpspriset av teknisk utrustning går till upphovsrättsorganisationer.

– Det kan till exempel gälla när man köper hårddiskar eller andra lagringsutrymmen, föreslår Ida Lundén. Det behöver inte handla om så många kronor, det blir ändå någonting.

Nästa steg för Kulturskaparna är att en licensieringsgrupp ska titta på framtida tekniska möjligheter. Nätverket ska också prata med politiska partier och deras ungdomsförbund samt närvara i Almedalen. Och de är inte rädda att sträcka ut en hand till »fienden«.

– Snart träffar vi Ung Pirat, Piratpartiets ungdomsförbund, berättar Alfons Karabuda. Vi har inte utgett oss för att ha alla svar, men vi tror att vi är en viktig pusselbit för framtiden ■

Notiser

FOTO: MATTIAS AHL/M/SR

Östersjöfestival med fokus på tonsättare

Vid årets Östersjöfestival i augusti fokuseras på tonsättare, ledarskap och miljö. Uruppförande blir det på fem nyskrivna beställningsverk, bland annat av Katarina Leyman, Ylva Q Arkvik, Catharina Palmér och Britta Byström. Ett seminarium om hur det är att arbeta som tonsättare i dag kommer att hållas. Den estniske tonsätta-

ren Arvo Pärt kommer själv att närvara då han födelsedagshyllas med en konsert i Gustav Vasa kyrka. Konstnärlig ledare för festivalen är Esa-Pekka Salonen och på pulten står även Valery Gergiev, Daniel Harding och Riccardo Muti.
www.sverigesradio.se/berwaldhallen

FOTO: FREDRIK SANDSTRÖM

Nordiska rådets musikpris 2010

Temat för årets musikpris från Nordiska rådet är »Ett nutidsverk, inom vilket alla utövare bär sin egen röst.« Av de tretton nominerade finns två svenska verk – Jan W. Morthensons *Epilogos* och Jesper Nordins *Pendants*. Vinnare

av Nordiska rådets musikpris offentliggörs den 1 juni och priset delas ut i Reykjavik i slutet av oktober.

En virtuell tidning, där det går att lyssna på de nominerades musik finns på: www.norden.org

Runa

Kjell-Inge Stevensson, 59 år, Sigtuna har gått ur tiden. Han efterlämnar hustrun Margareta, barnen Baltzar, Magda och Sebastian samt barnbarn och föräldrar.

Kjell-Inge fick sin utbildning vid Musikhögskolan i Ingesund och vid Kungliga Musikhögskolan (KMH) i Stockholm. Som utlandsstipendiat vistades han hos professor Guy Deplus i Paris och studerade för professor Walter Boeykens vid Flamländska Musikkonservatoriet i Antwerpen samt för Hans Deinzer i Darmstadt 1975.

Redan 1971 knöts Kjell-Inge som stämledare till Sveriges radios symfoniorkester, en position som han höll och utförde med den äran. Han fanns alltid som vän, kollega, spelkamrat och lärare. Många inspelningar visar hans excellenta interpretation, särskilt Nielsensymfonierna med Esa-Pekka Salonen.

Sedan 1977 var Kjell-Inge professor samt huvudlärare i klarinett och kammarmusik vid

KMH. Han verkade internationellt både som pedagog och jurymedlem i musiktävlingar.

Kjell-Inge brann för nutida musik. Han var med i den bannbrytande ensemblen Harpans kraft. Han satte alltid tonsättaren i huvudrollen. På KMH skapade han Futurumensemblen, som han organiserade, instruerade och dirigerade. Han kunde förmedla de mest extrema och komplexa partiturer på ett elegant och lekfullt sätt.

Två gånger har Kjell-Inge tilldelats svenska gramfonpriset och även utmärkelsen Kristallen den fina, för sina insatser för den nutida musiken.

På gramfon har han gjort en uppmärksam inspelning av Nielsens klarinettkonsert utgiven på EMI. Han mottog Föreningen Svenska Tonsättares Interpretpris 1997 och är porträtterad som ende

skandinav i den engelska antologien *Clarinet Virtuosi of Today* av Pamela Weston. Kjell-Inge var Sveriges representant i ICA – International Clarinet Society samt, tillsammans med Stefan Harg, värd för ClarinetFest 2002 i Stockholm.

Kjell-Inges djupa och genuina intresse för musik, de utmanande svåra verk han presenterade och det noggranna repetitionsarbetet var alltid inspirerande.

Kjell-Inge var en vän, klarinettist, musikanter, medmänniska som kommer att leva vidare i oss alla och kommer att vara mycket saknad.

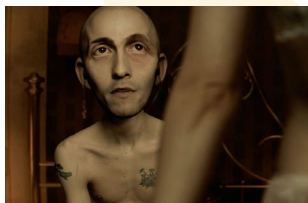
KNUT SÖNSTEVOLD, FAGOTTIST
ANDERS ELIASSON, TONSÄTTARE
STEFAN HARG, KLARINETTIST
RAGNA FAGELUND, DIRIGENT OCH
KONSTNÄRLIG LEDARE OPUS NORDEN

Andra tongångar

Gränslöst skapande

LJUDKONST MÖTER:

TEATER på Backa teater i Göteborg, där Dror Feiler piffar upp George Bizets opera *Carmen* med elektronisk förstärkning och blockflöjter. Teaterregissören Mellika Melani har gjort en punkig, postmodern och politisk föreställning där Toreador och Seguedilla rivs av som hitlåtar. Spelas till 4 juni.

FILM i Metropia, där suggestiv ambient-elektronik kombineras med stråkar, körer, piano och gitarr.

Krister Linders atmosfäriska musik till Tarik Salehs animerade filmdystopi rönt uppmärksamhet redan vid premiären i fjol och finns sedan en tid också att köpa på cd.

KLASSIKER i dn.se, som har bett ett 20-tal musiker, tonsättare, djs och electronica-artister att remixa var sitt favoritstycke ur samlingen *25 klassiska mästerverk* – helt på sitt eget sätt. George Kentros, Mattias Pettersson, Anders Ilar och Johannes Wikström är några av tonsättarna.

ANDLIGHET i Gracing Space Project där Mari Kretz tillsammans med Girilal Baars fångar upp radiovågor från atmosfären och sänder dem live under festivalen Friktioner i Uppsala domkyrka den 11 juni.

Lurarna mot omvärlden

VI LYSSNAR IN:

BERLIN där Gregor Samsa förvandlas till en skalbagge med hjälp av Kammarensemble Neue Musik Berlin och solister. Paul Heinz Dittrichs musikaliska tolkning av Franz Kafkas roman *Die Verwandlung* spelas 13 maj, 15 maj, 20 maj och 21 maj.

www.kammerensemble.de

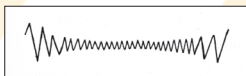
NEW YORK där ensemblerna Sequitur och neoLit sprider nutida musik, varav flera urpremiärer, över East River från en pråm vid foten av Brooklyn Bridge den 21 respektive 26 maj. Ingår i musikserien Bargemusic, som enligt kritiker är »the perfect chamber-music hall«.

www.bargemusic.org

PARIS där en japansk månprinsessa landar på Opéra de la Bastille till Maki Ishiis musik. Jirí Kylián har koreograferat Paris Opera Ballet i sitt och Ishiis verk *Kaguyahime* från 1994, i vilket japanska trummor och flöjter möter västerländska instrument. Spelas 11 juni–15 juli.

www.operadeparis.fr

Ur partituret

Vad betyder detta? Är det någons EKG? Dags att plocka fram fogsvansen? Eller har tonsättaren bara varit osedvanligt darrhäft?

SVAR: Symbolen betyder »Skrapa längs bassträng med metallblad«.

URUPPFÖRANDET

Anna-Lena Laurin, *Shards of time* för piano, *Dual quest one* för piano och violin. Piano: Martin Sturfält, violin: Björn Kleiman, Villa San Michele, Anacapri, Italien, 2 juli

Berätta om dina verk!

– *Shards of time* betyder Skärvor av tid och i det stycket reflekterar jag över tiden. Det är nio minuter långt och hela tiden ligger en moraklocka och tickar i bakgrunden. *Dual quest one* ska jag börja skriva i dag, så jag vet inte så mycket om det, förutom att det kommer att få ett snabbare tempo.

Hur går du till väga då du komponerar?

– Pianot är min första input. Där plockar jag klanger eller hittar en rytmisk figur, kanske en basgång. När jag har fått den första idén ger det ena det andra. Vid datorn bygger jag ett stycke av mina komponenter, ungefär som att bygga lego. Ambitionen är att ständigt vidga mina vyer med nya byggklossar.

Hur länge har du arbetat som tonsättare?

– Efter att ha jobbat som jazzpianist och sångerska i drygt tio år frågade trumpetaren Håkan Hardenberger mig år 1997 om jag ville skriva ett stycke för honom. Efter viss tvekan resulterade det i ett entimmesverk för kör, piano, bas, slagverk och två trumpeter. Då föddes insikten om att jag kunde skriva konstmusik. År 2003 skrev jag min första stråkkvartett. Tillsammans med mina tidigare jazzlåtar har jag nu 110 titlar registrerade hos Stim och jag försörjer mig helt som tonsättare. Då och då tar jag ett gig för att det är kul, för det mesta med mina två yngsta döttrar Iris och Rebecca, som är sångerskor båda två.

Du har fler uruppföranden framöver?

– Ja, bland annat ett stycke för slagverk i Kina och en trumpetkonsert med jazzinslag med Norrlandsoperans symfoniorkester i oktober. I januari uruppförs mitt stycke för flöjt, stråkar och harpa med Magnus Båge och Camera-ta Nordica i Eslöv. Magnus spelar då på en flöjt med specialbyggt munstycke, som gör att han kan göra steglösa glissandon. I april nästa år spelar Kungliga Filharmonikerna *Iphigenia* med trumpet- och pianosolo. Alla dessa verk är färdigskrivna – det är bara det närmaste uruppförandet som inte är det!

TEXT: ANNA HEDELIUS

FOTO: GÖRAN JAMES DJORDJEVIC

Konsertkalendarium

MAJ

- 08 **Fabian Svensson**, *Toy Tocata (in Black and White)*, leksakspiano, Phyllis Chen, 20.00, ProjectSpace, New York, USA
- 08 **Albert Schnelzer**, *String Quartet No. 2 - Emperor Akbar*, The Brodsky Quartet, 15.00 Grünewaldsalen, Konserthuset, Stockholm
- 11 **Tankeväckarprojektet**, Ylva Nyberg Bentancor, Ida Lundén, Martin Q Larsson, Henrik Lörstad, AxelssonNilsson Duo, *Dou EN.D.E.*, 19.00 *Atalante*, Göteborg, Fri entré
- 13 **Klas Torstensson**, *Violinkonsert*, solist Jennifer Koh, Nieuw Ensemble, dir. Ed Spanjaard, Muziekgebouw aan 't IJ, Amsterdam, Nederländerna. **Uruppförande**
- 13 **Albert Schnelzer**, *String Quartet No. 2 - Emperor Akbar*, The Brodsky Quartet, Ensembles Festival, Valencia, Spanien
- 14 **Cristian Marina**, *Musica Concertante*, fl slgv pf och orkester, Trio Contraste, Banatul Philharmonia Symphony Orchestra, dir Radu Popa, Timisoara, Rumänien. **Uruppförande**
- 15 **Benjamin Staern**, *Tranströmersånger (pianoversion)*, Emma Lyrén mezzosopran, Max Lörstad piano, 14.00, Foajén, Malmö Opera, svensk premiär
- 16 **Fredrik Sixten**, *En Svensk Markuspassion*, Oratoriekören & Orkester, Helena Ek Sopransolist 18.00 Umeå Stads kyrka
- 20 **Mats Edén**, *Waldeleken för solocello*, Hege Waldeland, Lörstad. Musikhögskolan i Malmö, Lilla salen. Ingår i seminarierien FormuLär. **Uruppförande**
- 26 **Lennart Westman**, *Helig är Anden*, Melinda Paulsen, mezzosopran; Lars Jönsson, piano, 19.00 Stefanskyrkan, Stockholm.

- 26 **Lei Feng Johansson**, *Seven*, Göteborgs Kammarorkester, Concert Hall in Central Conservatory of Music, Beijing, China. **Uruppförande**
- 27 **Lennart Westman**, *Helig är Anden*, Melinda Paulsen, mezzosopran; Lars Jönsson, piano, 19.30 Sorunda kyrka, Sorunda, Södertörn.
- 28 **Per Mårtensson**, *Diptychon*, Norrbotten NEO, Studio Acusticum, Piteå. **Uruppförande**
- 29 **Lennart Westman**, *Lilla Carl*, sov sött i frid, Melinda Paulsen, mezzosopran; Lars Jönsson, piano; Christian Bergqvist, violin; Kati Raitinen, cello, 19.00 Nybrokajen 11, Stockholm
- 29 **Cristian Marina**, *Fioritura*, fl slagv piano, Trio Contraste, Cantacuzino Palace Aula, Bukarest, Rumänien. 20th International New Music Week. **Uruppförande**
- 29 **Rolf Martinsson**, *Vid havet*, Malmö motettkör, dir. Robert Hallberg, Lomma kyrka

JUNI

- 03 **Mirjam Tally**, *Déjà vu, Birds and Shadows*, Kristi Mühling (Estonian zither), Tallinn Chamber Orchestra, c. Risto Joost, 19.00 Tartu Jaani (St John's) kyrka, Tartu, Estland **Uruppförande**
- 04 **Mirjam Tally**, porträttkoncert, *Strukturiid, Kuu vari, Air, Ghost song, Öhtute kuld kollane tolm, Arlekiin*. Filmer (samarbete med Ülo Pikkov) kommer att visas: Blow, Läänemere linik, Sada aastat üksildust. Musiker: Ursula Chillaud (saxophones), Anto Önnis (percussion), Jaak Lutsjoja (accordion), Kristi Mühling (Estonian zither), 19.00 Tartu Jaani (St John's) kyrka, Tartu, Estland

- 05 **Mirjam Tally**, *Shift 2*, Ensemble U:, 19.00 Tartu Jaani (St John's) kyrka, Tartu, Estland
- 05 **Håkan Sundin**, *Jubilate*, Östhammars motettkör, Ö-kören, dir. Gunilla Lundqvist, orgel Ligita Sneibe, 19.00 Östhammars kyrka. **Uruppförande**
- 05 **Rolf Martinsson**, *Landscape*, Henning Kraggerud, violin, Vestfold Festspille, Haugar Vestfold Kunstmuseum, Tønsberg, Norge. **Uruppförande**
- 05 **Esaias Järnegard**, *Decembervariationer för violin*, sångsolister och blandad kör, Hugo Ticcianti (violin), Kongliga Teknologkören, dir. David Lundblad, 13.30 Skeppsholmskyrkan, Stockholm. **Uruppförande**
- 06 **Anders Nilsson**, *Concerto grosso I f. saxofonkvartett och orkester*, The Mana Quartet, Hot Springs Festival Orchestra, 19.30, Hot Springs Fieldhouse. Amerikansk premiär
- 10 **Kjell Perder**, *Catching eyes*, Voces Nordicae, dir. Lone Larsen, 20.00 Selztalhalle, Stadelken-Elsheim, Tyskland
- 11 **Kjell Perder**, *Catching eyes*, Voces Nordicae, dir. Lone Larsen, 19.30 Kato-lische Kirche, St Goarshausen, Tyskland
- 11 **Rolf Martinsson**, *Landscape*, Henning Kraggerud, violin, Vestfold Festspille, Haugar Vestfold Kunstmuseum, Tønsberg, Norge
- 12 **Kjell Perder**, *Catching eyes*, Voces Nordicae, dir. Lone Larsen, 20.00 Stadtheater, Idar-Oberstein, Tyskland
- 12 **Rolf Martinsson**, *Landscape*, Henning Kraggerud, violin, Vestfold Festspille, Haugar Vestfold Kunstmuseum, Tønsberg, Norge
- 13 **Sven Hagvil**, *Innerliga sånger*, Jag är här och nu,

Det spirar!, Skönt är..., Akademiska Kören Linköping, dir. Oskar Ganestål, Vånga kyrka.

- 13 **Rolf Martinsson**, *Landscape*, Henning Kraggerud, violin, Vestfold Festspille, Haugar Vestfold Kunstmuseum, Tønsberg, Norge
- 14 **Rolf Martinsson**, *Landscape*, Henning Kraggerud, violin, Vestfold Festspille, Haugar Vestfold Kunstmuseum, Tønsberg, Norge
- 19 **Kjell Perder**, *Catching eyes*, Voces Nordicae, dir. Lone Larsen, 19.00 Sport-hallen Skinnkatteberg, Körstämna 2010

JULI

- 02 **Anna-Lena Laurin**, *Shards of time för piano, Dual quest one för piano, violin*. **Uruppföranden**. Dessutom *Autumn fields* för piano, violin. Piano: Martin Sturfält Violin: Björn Kleiman Villa San Michele, Anacapri, Italien

- 13 **Rolf Martinsson**, *Vid havet*, Malmö motettkör, dir. Robert Hallberg, Husie kyrka, Malmö

AUGUSTI

- 08 **Rolf Martinsson**, *Open Mind*, Norwegian National Youth Orchestra, dir. Mats Rondin, Festspillene, Elverum, Norge
- 15 **Anna-Lena Laurin**, *Dual Quest II för flöjt och piano*. **Uruppförande** *Shards of time*, piano, Sverige-premiär. Magnus Svensson piano och Claes Wahlroth flöjt, Trollenäs slott, Musik på Trollenäs.
- 19 **Albert Schnelzer**, *A freak in Burbank*, Svenska Kammarorkestern, dir. Thomas Dausgaard, Rheingau, Tyskland
- 21 **Albert Schnelzer**, *A freak in Burbank*, Svenska Kammarorkestern, dir. Thomas Dausgaard, Konserthuset, Örebro

INSTRUMENTET

TEXT • Anna Hedelius FOTO • Phil Nicholls

Ett instrument utan vare sig tangenter, strängar, munstycke eller pipor. Världen trodde förmodligen varken öron eller ögon då Leon Theremin 1919 uppfann thereminen.

Look – no hands!

Martin Solomon, spelar klassiska låtar på Theremin till eget inspelat pianokomp.

THEREMINEN är en minst sagt mystisk anordning. Ett instrument, vars vibrerande ljud alstras utan att musikern över huvud taget rör instrumentet – kan det vara på riktigt?

Den musikintresserade Leon Theremin var uppfinnare, fysiker och astronom. Han spelade cello och piano, men drömde om ett instrument, som kunde skapa ljud utan mekanisk energi.

Av elektronisk utrustning – två oscillatorpar och två antenner – byggde

han ett sådant instrument. En oscillator är en elektronisk anordning som alstrar växelspanning med bestämd frekvens och storlek. Theremins ena antenn är ansluten till ett oscillatorpar och när musikern rör händerna vid antennen påverkar rörelserna oscillatorernas frekvens, vilket gör att olika toner uppstår. Den andra antennen styr ljudstyrkan. Likt dirigenten behöver thereminspelaren alltså bara röra sina händer i luften för att det ska bli musik.

Thereminen slog aldrig igenom på bred front, men har fångslat musiker i olika genrer genom tiderna. *Good vibrations* med Beach Boys, filmmusiken till Hitchcockfilmen *Spellbound* och signaturmelodin till *Morden i Midsomer* är några exempel på låtar med theremin. Andra grupper som diggar det sopranartade ljudet är Pink Floyd och Led Zeppelin. Också John Cage intresserade sig för thereminen, men menade att det inte var något instrument för traditionell musik.

Thereminen säljs fortfarande av Moog Music, både som byggsats och färdig enhet. Och som en julkupp till alla samtida teknikkördar finns numera även en thereminapplikation till iPhone. I stället för att röra händerna vrider telefonägaren runt telefonen och hanterar på så sätt tonhöjd och vibrato. Look, no hands! ■

"I am much more interested in using this experimental instrument experimentally"

John Cage om thereminen i *Silence*

Mer konstmusik på nätet:
www.cmc.ie/articles/article1048.html
www.counterstreamradio.org
www.bbc.co.uk/radio3/hearandnow
www.innova.mu/webradio.html
www.iridianradio.com
www.lauschergreifend.at
www.degem.de

Radio att presentera musik av dessa stipendiater.
Datum för dessa program är 7 maj, 14 maj, 21 maj och 28 maj.
Lyssna till Composer's Radio på www.composersradio.se

Composer's Radio sänder ny musik av svenska tonsättare, huvudsakligen komponerad de senaste tio åren. Ny producent för programmen är Paulina Sundin och programvärd är Jamie Fawcus. Ett nytt program läggs ut på FST:s webbsida varje fredag.
Den 23 april delade FST ut 24 stycken FST-stipendier och de närmaste fyra veckorna kommer Composer's

composer's radio

Paulina Sundin är ny producent för Composer's Radio.

FOTO: NINA SPINDLER ART